

Industri och imperier

VT 2017

Gruppövning 1. Reaktionen på imperialismen

Under 1800-talet kom stora delar av jordklotet att domineras ekonomiskt, kulturellt, politiskt och militärt av ett fåtal stormakter i Europa och Nordamerika. I början av 1900-talet var det uppenbart att världen, och de maktrelationer som genomsyrade den, under de senaste hundra åren hade förvandlats på ett så genomgripande sätt att man var tvungen att uppfinna nya uttryck för att beskriva det som hade hänt: *imperialism* var ett av dessa uttryck.

I denna övning skall vi diskutera några texter från 1900-talets början som alla är reaktioner på 1800-talets imperiebyggande. Texterna återfinns i Alice L. Conklin & Ian Christopher Fletcher, *European Imperialism, 1830–1930*, Boston 1999, s. 14–53. Övningen är ursprungligen skapad av Lars Edgren och bearbetad av Martin Ericsson.

Det vi ska analysera är inte ett källmaterial från 1800-talets kolonialism utan texter som försöker *tolka och förstå* kolonialismen och imperialismen. Flera av de texter vi ska läsa har haft stor betydelse inte bara för hur 1900-talets människor har tänkt om kolonialism och imperialism utan också i hög grad har påverkat hur de har handlat – och detta gäller intellektuella, politiska partier, organisationer och andra aktörer såväl i kolonialmakterna som i de områden som koloniserades. Därmed har de varit viktiga för de processer som har format den värld vi lever i idag.

Texterna kan delas upp i två grupper. Den första består av texter där skribenter från kolonialmakterna försöker att förklara imperialismen:

J. A. Hobson, "Imperialism", s. 14–20 (1902)

Rosa Luxemburg, "Capitalism depends on the non-capitalist world", s. 29–36 (1913)

V. I. Lenin, "Imperialism, the highest stage of capitalism", s. 36–43 (1916)

Joseph A. Schumpeter, "The sociology of imperialism", s. 43–51 (1919)

Alla dessa texter är klassiska och förekommer i nästan alla diskussioner av imperialismens orsaker. De är skrivna från olika ideologiska utgångspunkter, även om alla fyra är kritiska till imperialismen. Hobson (1858–1940) var en brittisk nationalekonom och journalist,

Schumpeter (1883–1950) var en österrikisk nationalekonom. Båda intog en i grunden liberal (men absolut inte identisk) politisk position. Rosa Luxemburg (1871–1919) tillhörde vänsteroppositionen i den tyska socialdemokratien medan Lenin (1870–1924) förstås är välkänd som bolsjevikisk revolutionsledare och grundare av Sovjetunionen. Båda utgick i sin analys från Marx analys av kapitalismen och försökte placera imperialismen i en marxistisk tolkningsram.

De tre övriga texterna representerar inte så mycket förklaringar av imperialismen som reaktioner på den och kommentarer till den från representanter för grupper som kan sägas ha drabbats av den:

W. E. B. Du Bois, ”The color line belts the world”, s. 21–22 (1906)

M. K. Gandhi, ”The disease of civilization”, s. 22–29 (1910)

Ho Chi Minh, ”The struggle lies in the colonies”, s. 51–53 (1924)

Du Bois (1868–1963) var en amerikansk historiker och sociolog och ledande aktivist i kampen för afro-amerikaners rättigheter. Gandhi (1869–1948) är den kände ledaren för den indiska självständighetsrörelsen. Ho Chi Minh (1890–1969) var vietnamesisk kommunist och nationalist och president för Nordvietnam efter andra världskriget. Under 1920-talet var han verksam i Frankrike och var med när det franska kommunistpartiet bildades 1920. Hans text är ett utdrag från ett tal hållet inför den internationella sammanslutningen av kommunistiska partier, den kommunistiska Internationalen, vid dess kongress 1924.

Under gruppövningen kommer vi framförallt att fokusera på texterna av Hobson, Schumpeter, Luxemburg och Lenin. De frågor du då bör förbereda dig på att kunna diskutera är följande:

1. Vad ser de olika författarna som drivkrafterna bakom imperialismen? Vilka processer har lett fram till imperialismen? Vilka aktörer har varit drivande i dessa processer? Vilka aktörer tjänar på imperialismen och vilka förlorar?
2. Kan vi, utifrån författarnas resonemang om imperialismen, säga något om deras historiesyn mer generellt? Vilka drivkrafter är viktigast för historisk förändring? Betonar författarna *ideologiska* motiv eller betonar de snarare *materiella faktorer*, t.ex. ekonomiska förhållanden och sociala relationer?

3. Ser författarna något alternativ till imperialismen? Vad tror de kommer att komma efter imperialismen? Vad vill de ska komma efteråt?
4. Hur ser författarna på de koloniserade folken? Vad tror ni att de menar när de använder ord som "ras" och "civilisation"?

Vi kommer också att ägna en liten stund åt att diskutera Du Bois, Ghandis och Ho Chi Minhs korta texter. De frågor jag vill att du då förbereder dig på att diskutera är framförallt följande:

1. Du Bois använder sig i sin text av begreppet "ras". Vilken är imperialismens betydelse för relationen mellan "raserna"? Hur ser han på framtiden?
2. "Civilisation" var ett utomordentligt viktigt ord under imperialismens epok. Även Du Bois använder det i sin text. Vilken betydelse lägger Gandhi i ordet? Hur anser han att indier bör förhålla sig till "civilisationen"? Varför?
3. Vilken betydelse har kolonierna enligt Ho Chi Minh för en framtida kommunistisk revolution? Han anklagar sina kommunistiska partikamrater i Europa för att försumma kolonierna i sina revolutionära planer. Varför tror du att de kan ha gjort det?

Uppgiften måste förberedas noga inför seminariet och ni bör arbeta i grupper om två–fem personer som träffas eller har kontakt på annat sätt före seminariet. Alla i gruppen ska vara beredda att presentera vad gruppen har kommit fram till och på andra sätt bidra till seminariediskussionen.

Aktivt deltagande i gruppövningen är obligatoriskt. Giltig frånvaro är främst sjukdom och studerandefackligt uppdrag. Den som har giltig frånvaro, kommer uppenbart oförberedd till gruppövningen eller inte deltar aktivt måste lämna in en kompletteringsuppgift där samtliga ovanstående frågor besvaras (totalt omfång: 10 000 tecken). Kompletteringen lämnas in senast en vecka efter delkursens slut och kan endast göras för ett seminarietillfälle. Vid fler frånvarotillfällen ska komplettering i form av aktivt deltagande på seminariet i fråga göras i samband med nästa kurstillfälle.

Lycka till!

Johan